

FINNSAM- INFORMATION

Nr. 4 - November / December 1995

Så har kung Bore trätt in på scenen. Efter en mild, fin höst och en lyckad älgjakt, fick jag oväntat möta honom i Göteborg förra helgen. Det var minst sagt oväntat.

Glädjande nog kan jag dock meddela att Landsarkivet hade öppet som vanligt denna historiska fredag. Tack vare en ambitiös arkivarie som med skidornas hjälp tagit sig till jobbet, om än något försenad.

Dessutom fungerar det svensk-norska samarbetet. En norsk kvinnlig busschaufför på "E6 - Expressen" (Oslo - Göteborg), kom som en av de första in till Centralstationens snökaos med ett splitternytt fordon av det mer imponerande slaget. Slalomåkande i anseelig fart mellan de kollegor som kört fast och gett upp. Imponerat började frågorna hagla om hur hon klarade av situationen. Det första svaret, som egentligen var en väl berättigad fråga, glömmer man inte i första taget: *"Har dere ick sett snø før i Gøteborg?"*

Så över till innehålllet i utskicket. Hör ni någon som ej fått det. Tala då om att vi nu rensat i adressregistret. För er som betalt, ser det ut som om 50 kr kommer att räcka även för 1996.

1. Aktuella publikationer.
2. Protokoll och reseberättelse från FINNSAM-konferensen i Gustava.
3. Rapport från ett Finnskogsseminarium i Rautalampi den 10-11 nov.

Nästa utskick planeras till feb./ mars 1996 - kom gärna med material (i så god tid som möjligt) !

1995-11-27 / Bo Hansson

Gabriel Bladh

Finnskogens landskap och människor under fyra sekler

En studie av samhälle och natur i förändring

I detta arbete på 404 sidor redovisas en studie av nordvästra Värmlands Finnskogars utveckling - från skogsfinsk kolonisationsbygd på 1600-talet till glesbygd på 1900-talet. Det lokala landskapets förändring beskrivs och analyseras i perspektivet av övergripande samhällsförändringar i områdets omvärld och i förändrade lokala försörjningssätt. Begreppsmässigt är arbetet inspirerat av det tidstypiska synsättet och genom studier av olika typer av historiska källor undersöks hur relationerna mellan människor och landskap har förändrat Finnskogen under fyra sekler.

Materialet är gediget och utförligt med tabeller, skisser och värdefulla källhänvisningar. Som en röd tråd i avhandlingen följs också några viktiga "uppmarschområdets" utveckling och kända finnsläkters utbredning. Boken kommer att bli en klassiker för den som är intresserad av att tränga in i den svedjefinska kulturen och få en helhetsbild av dess utbredning och utveckling.

*Boken kan köpas
genom Högskolan,
651 88 Karlstad,
tel. 054 - 838000.*

Högskolan i Karlstad
Forskningsrapport **95:11**
Samhällsvetenskap

FINNSAM-konferensen i Gustava

Fredagen den 29 september

Med bilar kom vi från olika håll till Värmlandsgården i närheten av Gustav Adolfs kyrka. Värmlandsgården är ett vildmarkscentrum, vackert beläget på ett näs mellan två sjöar.

Birger Åkerlind, bördig från trakten, hälsade oss välkomna till Gustava-bygden. Han förklarade namnet Gustava med att sockennamnet Gustav Adolf i folkmun blivit Gustav A, senare Gustava. Det senare namnet är mycket lättare att säga än det mer besvärliga och tillkrånglade Gustav Adolf.

Efter avnjuten pytt i panna for ett fyrtiotal personer med buss ut på bygden. Tyvärr var vädret inte till belåtenhet med jämngrå himmel som när som helst kunde öppna sig.

Första anhalt blev Sundsjögården, där Christopher Jönsson, Lång-Christopher kallad, byggde sin gård 1618. Han kom troligen från Ljusnarsberg hit till V. Sundsjön. Huset som står på platsen idag är från 1700-talet, men då hade Christophers släkt blivit iväggörd härifrån av bruket som ville åt marken.

Resan gick vidare till Motjärnshyttan. Här gjordes ett längre uppehåll för ett grundligt betraktande av hyttan. Den nyrestaureerade anläggningen från 1800-talet är väl värd ett besök. I den gamla handelsboden bjöd ett inflyttat stockholmspar på kaffe med dopp.

Kosan styrdes så mot Finnhyttetjärn. Vi tog en promenad för att se lämningarna efter Sundsjöhyttan. På 1640-talet anlade finnarna en masugn här. Den var endast i drift en kortare tid. Nu syns en stor hög efter byggnaden. Här kan man även iaktta en hel del slagg och gropar för rostning och bokning av malmen. Intill älven återfinns likaså rester av dammen som samlade kraft till hyttan.

Utflykten avslutades vid Uddeholmshyttan. Uddeholms Bolag anlade här en smältugn under 1720-talet. På platsen fanns god tillgång till kolskog och gruvorna låg nära. Av masugnen återstår idag ingenting.

Bussen vände sedan hemåt mot Värmlandsgården igen. Här bjöds på en vällagad middag innan det blev tid för kvällens underhållning. Stig Berg, poet från bygden, inledde förströelsen. Han har skrivit flera böcker med vistexter och kloka ord på dialekt. Ur bl.a. sin senaste bok "Ja kommer mä bô" läste han några rader.

Henry Mattsson från Vansbro har följt i Gottlunds fotspår genom bl.a. Malungs finnmark. Om detta har han gjort ett bildspel med diabilbilder. Det är således nytaga foton från de platser som Gottlund besökte. Han visade oss korten och berättade därtill. Kaffe och smörgås serverades sedan för dem som så önskade. Jag nöjde mig med en öl och lite chips innan jag intog sängläge på Värmlandsgården.

Minnesanteckningar från Finnsam-konferens

Plats: Värmlandsgården, Gustava (Hagfors)

Tid: Lördagen den 30 september 1995

Närvarande: se bilaga

Mötets öppnande

Efter fredagens rundtur och förmiddagens berättelser om Gustavabygden och finnarnas förhållande till bruksnäringen, öppnade ledningsgruppens sammankallande Maud Wedin den del av konferensen som berör FINNSAM-arbetet.

Mötesprecidium

Utsågs Valter Berg, Gustafsfors till ordförande och undertecknad Bo Hansson, Borlänge till sekreterare för mötet.

Val av ledningsgrupp

Den arbetsgrupp som bestått av Arne Östman - Skärholmen, Rolf Rønning - Åsnes Finnskog och Einar Larsson - Torsby, presenterade sitt förslag:

- ledningsgruppen utökas från sex till sju ledamöter med regional anknytning, samt kassören.
- personliga suppleanter utses

Förslag till ledamöter:

Västernorrland:	Maud Wedin - sammankallande
Gävle - Dala:	Maths Östberg
Bergslagen:	K-G Johansson
Värmland:	Staffan Fenander, suppl. Inga-Greta Lindblom
Norge:	Birger Nesholen
Norge:	Per-Martin Tvengsberg suppl. Rolf Rønning
Kassör:	Bo Hansson

Övriga suppleanter kompletteringsväljs vid vårkonferensen 1996.

Konferensen ställde sig bakom dessa förslag, som delvis utarbetades på plats.

Övriga val

Till revisorer valdes Valter Berg - Gustafsfors och Idar Steinbakken - Gjesåsen.

Som valberedare utsågs: Arne Östman - Skärholmen (sammankallande), Turid Myrvold - Åsnes Finnskog och Siv Tillsjö - Enviken. Suppleant Tor Eriksson - Örebro.

Rapporter

Edith Juhlin redovisade planerna för Värmlandsgillet aktiviteter i Västerås. Den 4 nov. med början kl. 9.30 startar man på Slottet en temadag om finnarna. medarrangörer är Föreningen Norden.

Maud Wedin berättade att Östra Finnbygdens intresseförening i Medelpad nått en milstolpe i sin verksamhet och skapat resurser för att anskaffa en fastighet.

Redovisades att Skansen skall arrangera en skogsfinnsk kulturdag i juni 1996.

Torsby Finnkulturcentrum redovisade genom Staffan Fenander:

att Richard Brobergs arkiv börjar registreras under vecka 40.

att man deltar i "SAMBI" som består av 3 olika pilotprojekt med uppbyggnad av regionala kulturdatabaser, varav den ena behandlar finnkulturen.

att kompendiet från invigningskonferensen nu är på tryckeriet.

att Fjølperstorp kommer att bli ett levande finntorp genom samarbete med organisationen EKOSOFIA, dvs med året-runt boende.

Maths Östberg - Skålsjögården redovisade att byggnadsinventeringsprojektet rullar på. Antalet finska byggnader i den svensk-norska dokumentationen omfattar nu 254 st. mot tidigare 235. God information och praktisk hjälp har erhållits på Malungs finnmarker genom Anders Norman - Sunnemo och det har rört på sig i Ljusnarsbergsområdet.

Konferensen uppdrog åt Maths att ta fram förslag till redovisning i form av kartmaterial och att ledningsgruppen får ta ställning till tryckning etc.

Maud Wedin redovisade att översättningsprojekt kommit igång i Västernorrland. Dels översätts "Varhelst det finns en skog" från svenska till finska. Dels har hon och Sirkku Hieskanen börjat kartlägga material från intervjuerna med Kajsa Vilhuinen i Östmark för att på sikt översätta en del av både det skrivna materialet och det bandade som en del i ett planerat projekt om kvinnan situation på finnskogen.

Lars-Olov Herou - Ludvika rapporterade om litteraturprojektet som även omfattar artiklar ur tidningar och tidskrifter. En ALU-anställd har jobbar med registrering av materialet på data under 6 + 3 månader och 6.380 poster är registrerade av drygt 7.000 stycken. Ytterligare material är välkommet. Böcker har man fått med det mesta men föreningars eller privatpersoners egna samlingar av tidningsartiklar vill man komma i kontakt med.

Publiceringssätt är nu den stora frågan. Ideer och förslag främst från datakunniga önskas.

Savolax-resan

Redovisades den enkät som genomförts i samband med förra utskicket.

23 svar hade erhållits. 14 föredrar vecka 32 (4-11/8), medan 9 personer föredrar vecka 33 (11-18/8).

Diskuterades programmet ytterligare och beslutades att genomföra resan med iakttagande av svaren i enkäten, samt att allt skulle vara spikat och klart så att en formell inbjudan kan gå ut i februari-utskicket 1996. Kostnaden beräknas till ca: 3.500:- inkl. mat och logi. Ett anslag är sökt från Kulturfonden Sverige - Finland.

Databas över finska släktnamn

Arne Östman har tidigare tagit upp frågan. Konferensen beslutade att utse en arbetsgrupp bestående av Arne, Christer Nilsson och Gabriel Bladh - Karlstad, samt Lars-Olov Herou. Bör också kompletteras med någon från norska sidan.

Arbetet skall gå ut på att se över möjligheter att registrera finska släktnamn så att släktskap kan sökas, flyttningsmönster och ursprung i Finland kan följas etc. Gruppen rapporterar till ledningsgrupp och kommande konferenser.

Projekt "Kvinnoperspektiv inom finnbygdsforskningen"

Väckte Maud Wedin frågan och belyste den tillsammans med Birger Nesholen.

Liksom i all historia handlar tillgängligt material! i huvudsak om männens liv och arbetsuppgifter. Kvinnans ställning, maktsfär etc. kan bara utläsas "mellan raderna". betonade konferensen vikten av att initiativ tas för att bättre utforska och belysa kvinnas roll i svedjekulturen och på finnskogarna. Ett seminarium med fältarbete planeras redan till våren/sommaren 1996.

Beslutades att starta en grupp att jobba med detta arbetsområde inom FINNSAM bestående av: Maud Wedin - Mora, Berit Olsson - Molkom, Inga-Greta Lindblom - Torsby och Edith Juhlin - Västerås.

Nästa konferens

Beslutades att förlägga vårens konferens till Hassela finnmark i norra Hälsingland på gränsen till Medelpad. Fredagen den 31 maj och lördagen den 1 juni 1996.

Beslutades att genomföra höstkonferensen på Hanaholmen i Helsingfors, under förutsättning att Savolax-resan genomförs och sökt bidrag erhålles.

Övriga frågor

Birger Nesholen - Grue, tog upp planeringen av ett skjutfält i norra delen av det norska finnskogsområdet. Inom Våler kommun vid byn Gravberget förbereds ett nytt huvudskjutfält för södra Norge. Ett av alternativen innebär att den nordligaste delen av finnskogen avskärs från resten och att ett värdefullt skogsområde med våra stora rovdjur kommer att tillintetgöras. Gränsen för det yttre området kommer att ligga bara några hundra meter från riksgränsen och beröra delar av Södra och Norra Finnskoga på den svenska sidan. Beslut kommer att fattas under våren 1996.

Olika aktiviteter har nu börjat planeras från både norsk och svensk sida allteftersom man fått upp ögonen för hotet. Man önskar att de svenskar som vill bidra skall kontakta norska myndigheter och beställa informationsmaterial med kartor, eftersom läget nära gränsen anses som extra känsligt. Detta kan göras till: Forsvarets Bygningstjeneste. Avdeling Hamar, Postboks 175, 2301 Hamar, tel. 00947-62515000 fax. 62515504 eller ännu hellre till projektledningen: Oddvar Dufseth tel. 62515500, Jan E. Gransæter tel. 62515533, Anne Gunn Kittelsrud tel. 62515532.

Avslutning

Mötesordförande Valter Berg avslutade mötet och deltagarna tackade värdorganisationen *Sällskapet Gustavaforskning* för ett väl genomfört arrangemang.

Vid protokollet

Justeras

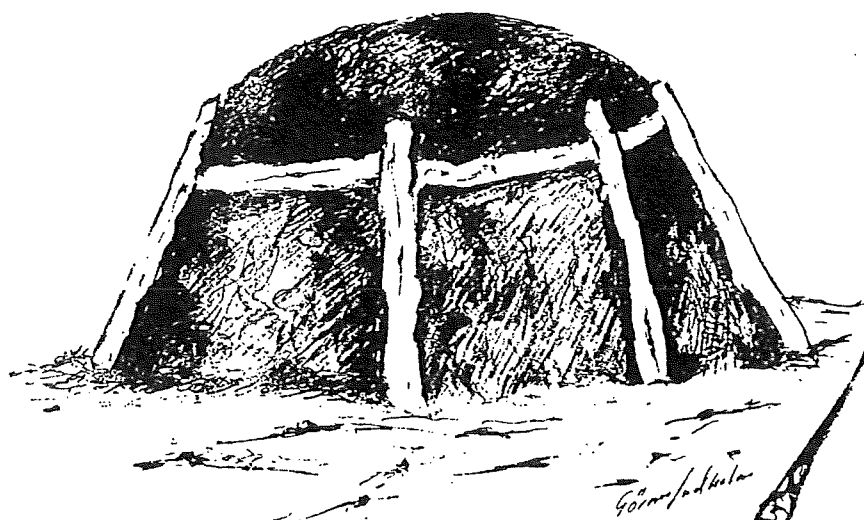

Bo Hansson

Valter Berg

DEN SVARTA PISKAN

EN BERÄTTELSE OM NAINSFINNARNA OCH BRUKET

av Valter Berg

Tio år efter Valter Bergs debutbok *ur en finnbys historia*", kommer nu *svarta piskan*". Det är en berättelse och Uddeholmsbolaget. Boken börjar då svedjefinnen Per Hakkarainen

Där började ett mödosamt arbete för att bruka den steniga jorden. Boken beskriver Per Hakkarainens ättlingar och deras kamp under två hundra år. Hur deras levnadsförhållanden ändrades när Uddeholmsbolagets bruksrörelse nådde finnskogen. Och på vilket sätt bolaget lyckades komma över det relativt välbärgade hemmanet.

"Den svarta piskan" är såväl en bok för hembygdsintresserade, som för dem som vill få en spännande inblick i några vanliga människors liv. Man får en ökad insikt i bruksnäringens historia färgad av en senare tidens järnbruksarbetares egna kunniga ögon.

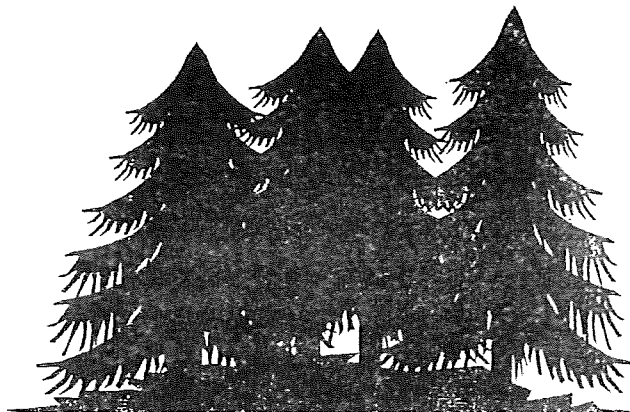
"Brunnberg - uppföljaren" *"Den om Nainsfinnarna under 1630-talet kom till Nain.*

Boken kan beställas av författaren. Pris: 125:- (+ porto 24:-).
Adress: Magerås 13, 683 91 Hagfors, tel. 0563/26074.
Eller genom att sätta in beloppet på postgiro 496 77 53 - 7.

FINNSAM-material att beställa:

FINNSKOGSLITTERATUR

- en förteckning över grundläggande litteratur om svedjefinnar . .

Kan beställas för 30 : inkl. porto på FINNSAM 's Sv. postgiro 646 27 77 - 1
och No. postgiro 0826 0282 663
större upplaga kan beställas av föreningar m.fl. till reducerat pris.

FINNSAM 's FORSKARKATALOG

- är en förteckning över personer som sysslar med
dokumentation av Skandinavians finnskogsområden

Initiativet togs på konferensen i Säfsen våren 1993. Idéen är från början till
slut ett verk av Christer Nilsson, Karlstad. Efterhand skall den komplet-
teras och nytryckas. Idag består den av 28 sidor med 50 personer.

Innehåller register med ämnen och släkter, liksom geografiska områden.

I slutet finns en blankett att fylla i för alla som vill medverka och knyta
kontakter på detta sätt. Den som sänder in uppgifter, får sig nästa utgåva
kostnadsfritt tillsänd.

Pris: 15:- inkl. porto.

Kompendium från:

**" Seminarium om bevarande av finnmarksbyggnader"
i Ludvika 21 mars 1995**

En liten upplaga på den 12 sid. dokumentationen finns kvar. Den innehåller
bla syfte, problemställningar, referat från diskussionen och en förteckning
över kvarvarande finska byggnader i Smedjebacken, Ludvika, Gagnef,
Vansbro och Malungs kommuner i Dalarna.

Pris 10:- inkl. porto